

CIRCULAIR TERREINBEHEER: AANJAGER VAN VERANDERING IN DE PRAKTIJK

Water en bodem sturend: voor de inrichting van Nederland is het een nieuw beleidsprincipe, maar voor het programma Circulair Terreinbeheer vormt het al jarenlang het uitgangspunt. Met als ambitie: vrijkomende grond-, sediment- en groenstromen hoogwaardig benutten, bijvoorbeeld voor bodemverbetering. Niet als pilot, maar als het nieuwe circulaire normaal.

Vanuit dat streven is in 2016 het programma Circulair Terreinbeheer opgericht, een programma dat het veranderingsproces faciliteert in woord en daad. Dit programma richt zich op diverse soorten grondstoffen. Aan de ene kant betreft dit het maaisel en blad dat vrijkomt bij het beheer van terreinen en watergangen, en aan de andere kant de vruchtbare grond en sediment afkomstig van waterbeheer, bouwprojecten en natuurontwikkeling. Deze laatste stromen staan centraal in dit magazine, dat Circulair Terreinbeheer uitbrengt in samenwerking met het Europese project LIFE CO2SAND en het programma Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur. Voor de duidelijkheid: met sediment worden gronddeeltjes bedoeld die zijn afgezet in het water van bijvoorbeeld onze rivieren.

Over het programma Circulair Terreinbeheer

Sinds het ontstaan van het programma Circulair Terreinbeheer (CT) zijn er vele stappen gezet. In het prille begin was het vooral verbinding maken met lopende pilots en pioniers. Later stonden vooral belemmeringen en het oplossen ervan centraal en is er een CT Kennisprogramma opgericht. Op basis van de opgedane kennis

en ervaring werkt het programma nu vooral aan het opschalen van de werkwijze, om tot een circulaire economie te komen. Het verbeteren van de bodem- en waterhuishouding vormt daarin een rode draad. Ofwel: water en bodem sturend in de praktijk.

Net zoals maaisel en blad biedt ook sediment kansrijke toepassingen voor bodemverbetering. Zo richt het project LIFE CO2SAND zich op de toepassing van kleideeltjes voor het verbeteren van arme, zandige landbouwbodems. Agrariërs melden positieve ervaringen: met klei verrijkte bodems houden meer organische stof, mineralen en water vast en het bodemleven vaart er wel bij. Soortgelijke geluiden klinken van andere concepten, zoals de toepassing van sediment uit de Eems voor het ophogen van nabijgelegen landbouwgronden en het aanbrengen van dunne kleilaagjes in veengronden, om bodemdaling tegen te gaan.

Eigenlijk is dit een schoolvoorbeeld van water en bodem sturend in de praktijk. Waarom gebeurt dit nog niet op grote schaal?

We vragen het Leon Claassen van de provincie Gelderland, van begin af aan betrokken bij het programma CT en projectleider van het project LIFE CO2SAND. Hij vertelt: “Die vraag

stellen wij ons ook. Het lijkt misschien simpel, maar veel initiatieven lopen vast, omdat de beschikbare grond of sediment bij voorbaat al wordt afgekeurd op de chemische kwaliteit. Welke effecten de grondstof op de plek van bestemming heeft, niet alleen op de chemische kwaliteit, maar ook op de fysische structuur van de grond en het bodemleven, daar wordt amper naar gekeken.”

Wat is er nodig om toch voortgang te boeken?

Leon: “Om beschikbare grond- en sedimentstromen hoogwaardig te benutten in de praktijk, moeten ketenpartners op een andere manier gaan werken. Iedereen, van agrariërs en vervoerders, tot loonwerkers, regionale grondbanken, terreinbeheerders, omgevingsdiensten, landelijke en lokale overheden, speelt daarbij een rol. Het volstaat niet om te wijzen naar juridische obstakels, maar we moeten juist zoeken naar de mogelijkheden die er wél zijn en gezamenlijk de kwaliteit in de keten borgen. Dit begint met het afstemmen van vraag en aanbod, ook wel bekend als grondgestuurd ontwerpen. Er zijn al goede modellen in ontwikkeling, die hierbij kunnen helpen. We moeten met z’n allen deze ketenverantwoordelijkheid voelen en gezamenlijk actie ondernemen!” ∞

WAAR EEN WIL IS,
IS TOCH EEN WEG?

Regels zijn er
om ons te helpen,
toch?

EEN
GEZONDE BODEM
IS EEN
GEZONDE TOEKOMST

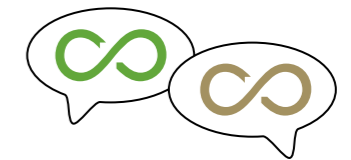
HEB JE EVEN?
VOED HET BODEMLEVEN

Het is te veel geregeld
nu het nog niet is geregeld

Organische stof:
moeten we het
opbouwen of afbreken?

STUREN OP DOELEN
(en niet op regels)

hoe meer
je reguleert
hoe minder
je circuleert

Hartenkreten van betrokkenen.
Bron: deelnemers aan landelijke dag
Circulair Terreinbeheer 2023

Circulaire economie: bouwen aan een nieuw circulair huis

“De circulaire economie vormt een fundamenteel ander systeem dan de lineaire economie, met nieuwe regels. Het volstaat niet om simpelweg het oude lineaire systeem in een nieuw jasje te steken. De circulaire economie bouwt daarentegen voort op bestaande normen en waarden, zoals de zorgplicht voor milieu en gezondheid. Die wordt niet zomaar opzij geschoven. Er komt echter een nieuwe verantwoordelijkheid bij, namelijk die voor de toekomst van onze planeet.”

“De overgang naar een circulaire economie kan worden vergeleken met een bouwproces. Wat we nodig hebben, is een geheel nieuw circulair ‘huis’, en niet slechts een dakkapel op een bestaand gebouw. Om dit te bereiken, moeten we eerst het oude ‘huis’ afbreken, herbruikbare onderdelen identificeren en een ontwerp maken voor de nieuwe constructie. Dit proces kan alleen slagen als alle betrokkenen samenwerken en dezelfde ‘circulaire’ taal spreken.”

Joyce Zuijdam, transitieadviseur en projectleider Circulair Terreinbeheer,
Rijkswaterstaat